

СВІТАННЕ НАСТУПІЦЬ

22 чэрвеня спаўняецца 20 год з дня вераломнага нападу гітлераўскай Германіі на Савецкую краіну.

Што такое вайна, добра ведаюць савецкія людзі, якія аказаліся ахвярай нечаканага, каварнага нападу моцнай, узброенай да зубоў, беспрыкладна жорсткай нямецка-фашысцкай арміі.

Усяму свету вядомы падзвігі брэсцкага гарнізона, які вёў героічную барацьбу больш трыццаці сутак. Вядомы гераізм воінаў-беларусаў: лётчыка Мікалая Францавіча Гастэльы, які накіраваў свой палаючы знішчальнік на калону нямецкіх танкаў у раёне Радшэвіч; гвардыі генерал-маёра, камандзіра кавалерыйскага корпуса Льва Міхайлавіча Даватара, які бяспасна змагаўся пад Масквой; меткага снайпера Смалычкова, бяспаснага партызана Заслонова і многіх-многіх іншых.

Дарагой цаной заплаціў беларускі народ за вызваленне Радзімы. Віцебск, Бабруйск, толькі зараз, праз 16 год пасля сканчэння вайны, налічваюць столькі жыхароў, колькі іх было напярэдадні страшнай чэрвеньскай ночы з 21 па 22. А ў што былі ператвораны ўсе гарады і вёскі рэспублікі! 75 мільярдаў рублёў — такую суму складала матэрыяльная шкода, прынесена вайной Беларусі.

Паводле трагічнага выказвання нямецкага пісьменніка Рэмарка, гора вайны — гэта не толькі забітыя і пакалечаныя. Гэта таксама зламаанае жыццё уцалелых, гэта папсаваны лёс пакаленняў. Вайна раскідала многіх людзей па свеце, і тое, што некаторыя беларусы, украінцы, рускія аказаліся далёка ад сваёй Радзімы, ад сваіх людзей, — гэта таксама цяжкія выпікі вайны...

Але вынікі вайны і пагроза новай, больш жахлівай вайны не ліквідаваны да гэтага часу. Паранейшаму буйным дзяржавам свету ўзбройваюцца. Не забаронена вытворчасць і выпрабаванне ядзернай зброі. У цэнтры Еўропы існуюць дзве розныя Германіі, з якімі не заключаны мірны дагавор.

Савецкі народ, які адчуў увесь цяжар мінулай вайны, робіць усё, каб не дапусціць новай вайны. Таму ён вітае кожны крок да ўрэгулявання міжнародных праблем.

Савецкі народ, перадавая грамадскасць усіх краін, з задавальненнем сустрэлі перагаворы кіраўнікоў дзвюх найвялікшых дзяржаў свету і іх вынікі. Пры гэтым, вядома, не вельмі спадзяваліся, што ўсё будзе вырашана за адзін раз: і савецкі народ, і народы ўсяго свету разумеюць, што вельмі многа ёсць складаных пытанняў ва ўзаемаадносінах СССР і ЗША, каб іх можна было вырашыць адной сустрэчай. Аб гэтым прама гаворыць Мікіта Сяргеевіч Хрушчоў, аб гэтым пісаў савецкі друк. Імяна так гавораць двароза мыслячыя замежныя дзеячы, журналісты многіх капіталістычных краін.

Прэм'ер-міністр Індыі Дж. Неру заявіў, што ён вітае вынікі гутарак у Вене і выказаў спадзяванне, што перагаворы аблегчаць вырашэнне лаоскай праблемы ў Жэневе і аб'меркаванне раду іншых праблем. «Наогул кажучы, — заявіў Неру, — гэта добрая навіна, і я вітаю яе. Гэта добры пачатак. Гэта найбольшае, чаго мы маглі чакаць у гэты час».

Аднак, на жаль, далёка не ўсім надабаецца перспектыва доўгачаканага спакою. Людзі, набіўшыя руку на прапагандзе «халоднай вайны» паранейшаму займаюцца пэсімістычным працэнтам. Чым горш у свеце, тым лепш для іх — такое крэда гэтых паноў. Да іх адносяцца, напрыклад, прадстаўнікі прэсы Уільяма Херста-малодшага, ваража настроеныя да Савецкага Саюза Маргарыта Хігінс і Рэндольф Чэрчыл і іншыя. У іх усё змрочна. Яны раілі прэзідэнту «быць больш крутым», гаварыць ледзь ні ультыматывна. Нікчэмныя, неразумныя парады!

У Вене зроблены добры пачатак, і «якой бы ні была цёмнай ноч, абавязкова наступіць світанне. Вось чаму, — гаварыў Мікіта Сяргеевіч, — як бы ні стараліся злыя сілы, якія хочуць напаліць атмасферу ў адносінах паміж нашымі краінамі, яны абавязкова пацярпець крах». І ў гэта верыць савецкі народ, верыць усё чалавецтва!

— Усё для фронту, усё для перамогі! Пад такім дэвізам жылі савецкія людзі ў час Вялікай Айчыннай вайны. На гэтым здымку, узятым з матэрыялаў Цэнтральнага музея Савецкай Арміі, паказан цэх завода на Урале. На ім — танкі перад адпраўкай на фронт.

Моладзь падтрымлівае ідэі форума

МАСКВА. У Цэнтральным парку культуры і адпачынку імя Горкага адбыўся вечар, прысвечаны маючаму адбыццю Сусветнаму форуму моладзі. Старшыня Камітэта маладзёжных арганізацый СССР П. Рэштаў, адкрываючы вечар, падкрэсліў, што ў моладзі ўсіх краін ёсць агульныя праблемы, такія, як імкненне захаваць мір ва ўсім свеце, дабіцца раззбраення, мірнага суіснавання, праблемы, звязаныя з паліпшэннем сацыяльнага становішча, атрыманнем адзакціў, і многія іншыя. Гэтыя праблемы і будуць разгледжаны на Сусветным форуме моладзі, які адкрыецца ў Маскве 25 ліпеня. Больш трохсот маладзёжных арганізацый розных краін выказалі жаданне ўдзельнічаць у ім.

Выступішы на вечары член Пастаяннага сакратарыята форума, прадстаўнік гвінейскай моладзі Гурэйсі Сумарэ заявіў, што ідэі форуму падтрымліваюць усё маладзёжныя арганізацыі трыццаці краін Афрыкі.

З цікавасцю слухалі прысутныя выступленні прадстаўніка кітайскай моладзі Ху Ці-лі і прадстаўніка моладзі Японіі Сэйчыра Хацуюка, якія гаварылі аб гарачай падтрымцы ў іх краінах склікання Сусветнага форуму.

ВЫДАННЕ БЕЛАРУСКАЙ СЕКЦЫІ КАМІТЭТА ЗА ВЯРТАННЕ НА РАДЗІМУ І РАЗВІЦЦЕ КУЛЬТУРНЫХ СУВ'ЯЗЕЙ З СУАЙЧЫНІКАМІ

№ 47 (532)

Чэрвень 1961 г.

Год выдання 7-ы

ТАК, ГЭТА ЦУДА!

Дарагая рэдакцыя газеты «Голас Радзімы»!

Ад'язджаючы з вашага гасціннага горада Мінска, я, адзін з членаў групы турыстаў украінскага і беларускага паходжання, якія жывуць у Злучаных Штатах Амерыкі, лічу сваім абавязкам ад чыстага сэрца падзякаваць беларускі народ за сардэчны і цёплы прыём на вашай беларускай зямлі, і сказаць вам вялікае дзякуй.

Нашай групе было паказана вельмі многае ў вашым цудоўным горадзе Мінску, пачынаючы ад дзіцячага поезда, музея Вялікай Айчыннай вайны, а таксама многіх гістарычных помнікаў і збудаванняў і шмат чаго іншага. Мы ўсё гэта аглядалі з захапленнем і радаваліся вашым поспехам як у мастацтве, так і ў тэхніцы. Але асабліва мы былі захоплены і, я б сказаў, здзіўлены, аглядаючы завод па вырабу гадзіннікаў.

Завод мае велізарныя дасягненні, і я асабіста, як ювелір, які мае непасрэдыя адносіны да гадзіннікавай справы на працягу пяцідзясці год, хацу адзначыць наступнае: памяшканне гадзіннікавага завода цудоўнае, многа святла і паветра; усё дзяўчаты працуюць у белых чыстых халатах і ў белых касынках на галаве, усё гэта забяспечвае ўтрыманне варштата ў чыстаце, варштат не пыліцца і гэта вельмі важна, асабліва пры зборцы гадзіннікаў.

Я не бачыў, каб дзяўчаты працавалі ў акуларах, — гэта даказвае, што работніцы не стамляюць зроку, і гэта вельмі цэнна. Таксама паточная лінія пры фрэзеруўцы і свідраванні ніжніх плацін і накладак не патрабуе жадаць лепшага. Гэта ўжо трэба дадаць належнае інжынерам і наладчыкам. Выраб штампаваных карпусоў таксама здзіўіў мяне тым,

што ў жаночых гадзінніках часткі ўпрыгожвання, за якія прымацоўваюцца бранзалеткі, не прыпаяны, а штампуецца разам з корпусам з аднаго кавалка металу. Такой штампоўкі не рабілася, дзе я працаваў па вырабу карпусоў у Сан-Францыска ў Амерыцы. Мы часткі ўпрыгожвання прыпаявалі ўручную. Штампоўка — гэта вялікая эканомія ў часе і разам з тым трывалая.

Але мне хацелася б звярнуць асаблівую ўвагу на тое, што да рэвалюцыі 1917 года ў Расіі не было завода кіізінных і нарочных гадзіннікаў. Праўда, рабіліся насценныя гадзіннікі, так званыя «ходзікі» з адной гіркай без боя, а кіізінныя і нарочныя гадзіннікі выпісваліся са Швейцарыі камерсантамі Паўлам Бурэ і Мозерам. Павел Бурэ заказаў механізмы ў Швейцарыі і атрымаў іх у разабраным выглядзе, для таго каб не плаціць пошліны, а карпусы рабіліся ў Расіі ў Маскве. Гадзіннікавыя майстры збіралі механізмы і ўстаўлялі іх у карпусы. Вось такая была вытворчасць гадзіннікаў Паўла Бурэ і Мозера.

Павел Бурэ быў пастаўшчыком яго вялікасці, г. зн. пастаўшчыком царскага дома Раманавых, і, дзякуючы гэтаму, ён меў права на пастаўку ва ўсе войскі Расіі і на ўсе чыгункі. І, нягледзячы на тое, што Павел Бурэ быў вельмі багаты, ён усё-такі не здолеў пабудаваць фабрыку гадзіннікаў, таму што для гэтага патрэбны вельмі вялікія капіталакладанні і практыка, а царская Расія ва ўсім гэтым, я б сказаў, проста кульгала. І вось цяпер, пры сацыялізме, пасля такога разбурэння горада Мінска ў час другой сусветнай вайны, за кароткі адрэзак часу створан цуд! Так, я б сказаў, цуд! З таго часу, як скончылася другая сусветная вайна,

— Так, тут усё цудоўна, — гаворыць Е. Ластацкін старшыня «інтурыста» Я. Саломеніку.

прайшло 16 год і за такі тэрмін створаны завод гадзіннікаў, на якім працуе 2 700 рабочых і падрыхтавана 280 інжынераў і тэхнікаў. Завод выпускае 1 100 000 гадзіннікаў у год! — як паведаміў мне намеснік дырэктара завода.

Гэта ж каласальна! Так, каласальна. Але чаму гэта так? На гэта пытанне адказаць вельмі лёгка.

Усё тое, што дасягнута ў Мінску, уключаючы і завод гадзіннікаў, — магчыма дасягнуць у такі кароткі тэрмін толькі пры сацыялізме, калі ўвесь народ адчувае сябе гаспадаром сваёй краіны, і працуе не для фабрыканта, а для ўсяго народа і сваёй краіны.

Жадаю вам далейшых дасягненняў, дарагія суайчыннікі, яшчэ раз шчыра вам дзякую за сардэчны прыём у горадзе Мінску.

Шчыра ваш

Е. ЛАСТАЦКІН.

Прадпрыемствы Беларусі — Балгарыі

Больш як дваццаць пяць прадпрыемстваў Беларускага эканамічнага раёна пастаўляюць сваю прадукцыю Балгарыі. У гэтую братнюю краіну ідзе шмат трактараў, аўтамабіляў, металарэзных станкоў, розных помпаў, меліярацыйных і іншых машын.

З Мінска з пачатку гэтага года адпраўлены балгарскім сябрам некалькі соцень трактараў «Беларусь», вялікая партыя аўтамабіляў «МАЗ-200» і аўтасамазвалаў «МАЗ-205».

Пасляхова выконваюць заказы народнай гаспадаркі Балгарыі Мінскі падшыпнікавы завод, бабруйскай машынабудавальніцкай завод імя Сталіна, Мазырскі завод меліярацыйных машын, станкабудавальніцкай завод Мінска, Віцебска, Гомеля і Маладзечна.

У сучасных разваліны ператварылі гітлераўцы беларускія сёлы. Савецкі народ перамог фашыстаў, аднавіў сваю гаспадарку. На гэтым здымку вы бачыце пасёлак саўгаса «Зеляневічы». Штодзень паштальён Ірына Хмялеўская дастаўляе рабочым саўгаса 600 экзэмпляраў газет і часопісаў.

ВАЙНА НЕ ПАВІННА ПАЎТАРЫЦА!

Не так даўно я працятала ў газеце аб тым, што ў Заходняй Германіі ўсё больш і больш актывізуюць свае дзеянні рэваншысцкія мілітарызаваныя сілы, што там павязваліся з турмаў былых гітлераўцаў і прызначылі іх на кіруючыя пасады ў апаратах бонскага ўрада, што гэтыя каты народа зноў апранулі ваенныя мундзіры. Для чаго гэта робіцца? Я пытаюся ва ўсіх сумленых людзей: для чаго?

Нядаўна ўвесь свет адзначыў шаснаццатую гадавіну з дня заканчэння другой сусветнай вайны. У нашай краіне гэты дзень названы Днём перамогі. Мы, савецкія людзі, хадзілі на могількі тых, хто смерцю храбрых загінуў у барацьбе з той нячыстай сілай, якая разазвала тую вайну і прынесла ўсяму чалавечтву пакуты і гора. Мы ўшаноўвалі памяць мужных воінаў, якія не пашкадавалі свайго жыцця для таго, каб знішчыць фашысцкую чуму, не даць ёй распаўсюдзіцца па ўсім свеце.

І вось я чытаю, што недабры выразкі чалавечтва зноў узнікаюць свае галовы і ў некаторых гарадах Еўропы зноў чуцен тупат іх ботаў, бразганне зброі. Людзі, не дапускайце гэтага! Не дапускайце, каб вас жывымі палілі ў печах, душылі газамі, стралялі, рэзалі.

Я раскажу вам аб гэтых людзях, таму што я ведаю іх, я была ў тым іхнім «раі», аб якім яны, мусіць, зусім па-іншаму гавораць даверлівым людзям.

Слухайце!
Я буду гаварыць пра сябе і пра сотні тысяч іншых чым не вінаватых людзей, з якімі мне давялося быць разам, пакутаваць і чакаць смерці.

Калі пачалася вайна гітлераўскай Германіі з Савецкім Саюзам, мне было 26 год. Я працавала на фабрыцы швачак. Жыла ціха, мірна і спакойна, як жылі ўсе віцебляне, усе савецкія людзі. Пачалася бамбэжка. Раптоўнасць зладзейскага

[Расказ былога вязня Асвятніма, зараз работніцы Віцебскай швейнай фабрыкі «Сцяг індустрыялізацыі» Марыі ТКАЧОВАЙ

нападу пазбавіла магчымасці многіх жыхароў горада эвакуіравацца ў глыбокі тыл. Уся наша сям'я засталася ў захопленым гітлераўцамі горадзе. І з першага ж дня жыцця ў палоне я наглядзелася на фашысцкі «свабодны лад».

Ішоў ужо 1943 год. Наш горад ператварыўся ў сусцэльны лагер палонных з дротавымі агарожамі не толькі ў самім горадзе, але і вакол яго. У адзін з іх у хуткім часе трапіла і я. «За што?» — думаю. І спытаць няма ў каго. А ўвосьні ўсё высветлілася. Нас, а гэта значыць некалькі тысяч чалавек, пагрузілі ў вагоны і павезлі. Куды? Аб гэтым мы даведаліся, калі праз тыдзень прыехалі ў польскі горад Аўшвіц. Але прыехалі далёка не ўсе. Многія памёрлі ў дарозе ад голаду, многіх забілі эсэсаўцы.

З Аўшвіца ішлі пешшу, а колькі, не памятаю. Ішлі пад бізнамі і дуламі пісталетаў, у суправаджэнні сабак. Загналі ў баракі, і там кожны з нас ужо згубіў сваё імя і прозвішча, а меў толькі нумар, выкалаты фашыстамі на руцэ. У мяне быў нумар 69 240. Пад нумарамі былі і дзеці. Адносіны былі аднолькавыя і да дзяцей і да дарослых. Памятаю такі выпадак. Неяк у барак, дзе я жыла і дзе знаходзіліся дзеці розных узростаў, зайшло некалькі эсэсаўцаў. Адзін з іх схпіў маленькае дзіця і кінуў яго другому, а той трэцяму. Кідалі другога, пакуль малое не пасінула. І мы глядзелі на гэтую звярную гульню. А паспрабуй пікнуць.

Сядзелі халодныя, галодныя. Так некалькі тыдняў. Нарэшце, пасля адбывання «квараціны» ўсіх нас пagnaлі на работу. Там не так павярнуўся — бізнам або палкай лупчалі, ды так, каб зваліўся з ног.

Многія паміралі на полі. Пачалася хвароба — тыфус, і кожны дзень з баракаў выносілі дзесяткі мерцвякоў. Захварэла і я. Але нейкім чудам ачуныла. І вось, калі я пачала хадзіць, чэшка-урач, якая таксама была нявольніцай, — аднойчы паведаміла ўсім жывым, што мы хутка паедзем «на вольнасць». Шкада, што я не памятаю прозвішча гэтай чэшкі. Сардэчная была жанчына. Падыйшла я тады да яе і кажу:

— Даражыня, выкрэслі мяне са спісу «на вольнасць». Не магу я ісці. Ногі падкашваюцца.

Яна моўчкі кінула галавой. Усіх, хто быў запісаны «на вольнасць», гітлераўцы спалілі ў крэматыры, а мяне перавялі ў другі барак.

У канцы 1944 года ў лагер прыехалі фермеры «купляць» нас. Разглядалі, як жывёлы. «Куплялі» толькі дужэйшых. Так трапіла я потым у чэшскі горад Цейліц на ўборку двара нейкага фермера. Вядома, не адна. Многа нас такіх «купленых» было.

Але і там было не лепш. Толькі што крыху далей ад крэматыры.

Адтуль я была вызвалена нашай Савецкай Арміяй.

Я ніколі не забуду таго дня, той гадыны.

...Цішыня. І раптам чуем гул матацыкла. Выскачылі з барака і вачам сваім не верым — на матацыкле наш савецкі салдат. Мы закрычалі ад радасці. Салдат спыніўся. Пад'ехал яшчэ некалькі матацыклістаў. А мы не можам выйсці на дарогу. Вакол дрот, увесь барак у ім. Бачым, ідзе савецкі танк. Танкіст павярнуў машыну ў наш бок, сарваў дротавую агарожу і мы сталі вольнымі.

Я ўспамінаю ўсё гэта вельмі часта, успомніла і тады, калі працягала аб намерах бонскіх рэваншыстаў. І я гавару ад імя ўсіх былых вязняў фашысцкіх лагераў смерці: вайна не павінна паўтарыцца!

га не магло выратаваць нават забыццё.

— Газавая гангрэна, — сказаў урач. — Прыдзеца ампутаваць руку выпэй локця.

— Што ж, калі трэба, — рабіце.

Назаўтра боль у правай назе. І нагу ампутавалі вышэй калена.

На пятнаццаты дзень Зіна паклікаўшы ўрача, сказала:

— Рэжце і другую руку. — І убачыўшы ваганне і трывогу у яго вачах, дадала: — Толькі хутчэй!

А потым эвакуацыя ў тыл, доўгая неспакойная дарога, разрывы фашысцкіх бомб... І боль, нясперны боль у левай назе.

Калі ж і чым усё гэта скончыцца? У 23 гады — ні рук ні ног!

Многа месяцаў Зіна не магла паварушыцца, і здавалася, толькі трывожныя, пакутлівыя думкі жылі ў гэтым змучаным целе.

«Навошта жыць? Каму я патрэбна такая?» Але маладое сэрца ўпарта блася і клікала да жыцця: «Трэба жыць! Будзеш жыць!»

Першае пісьмо, якое яна напісала сама з дапамогай спецыяльнай манжэты, было адрасавана байдкам першага Прыбалтыйскага фронту...

«Дарагая мае, — пісала Зіна. — Няхай гэтае пісьмо дойдзе да сэрца кожнага з вас. Яго піша чалавек, якога фашысты пазбавілі ўсяго: шчасця, здароўя, маладосці. Пятнаццаць месяцаў ляжу я, прыкаваная да шпітальнага ложка.

Мілья мае! Калі б я мела магчымасць хоць на адзін дзень апынуцца ў родным палку, хоць бы яшчэ адзін раз узяць у рукі аўтамат... Усё адабраў у мяне фашысты, засталася толькі маё маладое сэрца, поўнае нянавісці да захопнікаў. І я прашу вас, мае родныя, калі пройдзеце ў атаку, успомніце пра мяне.

Сэрцы воінаў гарача адгукнуліся на гэты палымны заклік.

Яны жывілі яе раны, нараджалі жаданне жыць і змагацца.

І яна змагалася!

Так, змагалася, нават прыкаваная да ложка. Яе палымныя словы паднімалі ў атаку нашых салдат, дапамагалі ім граміць ворага на франтах Айчынай вайны.

Зіна па-ранейшаму была ў страі і разам з баявымі таварышамі крочыла па франтавых дарогах. Па сутнасці, так і было: яе фатаграфія была прымацавана на фюзеляжы самалёта лётчыка-штурманка Пятра Андрэева, побач з надпісам: «За Зіну Тусналобаву!».

«Дарагая Зіна, — пісалі лётчыкі, — у нас сёння радасная падзея. Мы стрымалі клятву, дадзеную табе, — твой родны Полацк вызвалены ад ворагаў».

З узяццем Полацка пісьмаў стала яшчэ больш.

«Вяртайся ў Полацк», — клікалі яе сябры, клікала сэрца.

Большага шчасця яна не чакала.

Але яно прышло. Само. Без закліку. Вярнуўся яе любімы.

Многа франтавых дарог прайшоў капітан Марчанка. І па ўсіх дарогах, франтах, шпітальных ішла з ім баявая сяброўка.

Перад кожным боем ён углядаўся ў яе фатаграфію і гаварыў:

— Ну што ж, паваем яшчэ дарагая.

Дарогі вайны надоўга разлучылі іх. Але ён чакаў сустрэчы з ёю. Нічога, што няма пісьмаў. Яна жывая і, напэўна, будзе рада яму.

Іосіф ехаў з фронту, загнушаўчы трывогу надзеяй. Па дарозе ў вагоне ён чуў размову салдат: «Вось гэта дзяўчына. Такую не забудзеш. І дзедзім і ўнукам сваім будзем раскаваць пра яе», — гаварыў, хвалючыся, пажылы салдат.

Так Іосіф даведаўся пра лёс Зіны. «Дык вось чаму ад яе няма пісьмаў... Яна не хоча турбаваць мяне сваімі клопатамі. Нічога, я знайду. Ад мяне не схавецца. Мілая, дурненькая, адзіная...»

На досвітку, уварваўшыся ў пакой, як быў у запаленым франтавым шынэлі, стомлены дарогай, ашчаслівы і рапучы, ён схпіў яе, сваю Зіну, на рукі, пачаў гарача цалаваць родныя, трывожна глядзеўшыя на яго, вочы і не мог нават слова вымавіць ад хвалявання.

І яна зразумела. Зразумела, што не спагада, якой яна баляся, а вялікае чалавечэе каханне прывяло яго сюды.

... А потым — вяртанне ў родны Полацк. Загуманенымі ад слёз вачыма Зіна глядзела на страшныя руіны і, адчуваючы на плячах цёплую руку друга, думала: «Нічога, мы залечым і гэтыя раны».

(Заканчэнне на 4-й стар.)

ДЗЯЎЧЫНА З ПОЛАЦКА

Надзея КУЛАГІНА

Зіна не памятае. Калі зноў апытомнела, пачула рускую гаворку. І адразу закрычала, што было сілы. Але дзе яны, гэтыя сілы? Байцы ледзь пачулі слабыя стоны. Зіна, нібы скрозь сон, пачула: «Уся абмарожана: і рукі, і ногі, і твар. Прымёрзла да зямлі. Асцярожна, браткі...» І зноў ноч. Доўгая, глухая.

Дзесяць сутак пластом ляжала Зіна ў палымым шпіталі. І толькі на адзінаццаты яе вярнуў да жыцця... боль. Жудасны, нясперны боль, ад яко-

Сотні пісем атрымала газета першага Прыбалтыйскага фронту «Уперад, на ворага!» у адказ на зварот Зіны.

Даўно пажоўклі гэтыя пісьмы, але і цяпер нельга без хвалявання чытаць іх гарачыя радкі:

«Трымайся, родная! Блізкі ўжо светлы дзень радасці, блізка перамога! За кожную кроплю тваёй крыві мы дорага возьмем з фашыстаў.

Мы клянемся табе ў гэтым нашым салдацкім гонарам, нашай зброй!»

Пісьмы сяброў удыхнулі жыццё ў знявечанае цела дзяўчыны.

але шчаслівы і рапучы, ён схпіў яе, сваю Зіну, на рукі, пачаў гарача цалаваць родныя, трывожна глядзеўшыя на яго, вочы і не мог нават слова вымавіць ад хвалявання.

дзяўчыны. І на зялёнай, выцілай ад сонца гімнасцёрцы ззяў другі ордэн — баявога Чырвонага Сцяга.

У студзені 1943 года дывізія вызваліла ад ворагаў Варонеж і рушыла ў Курскую вобласць. У сяле Ніжне-Давіцк фашысты акружылі частку, у якой служыла Зіна, і толькі невялікая група байцоў, вырваўшыся з акружэння, прабілася да станцыі Гаршэчная.

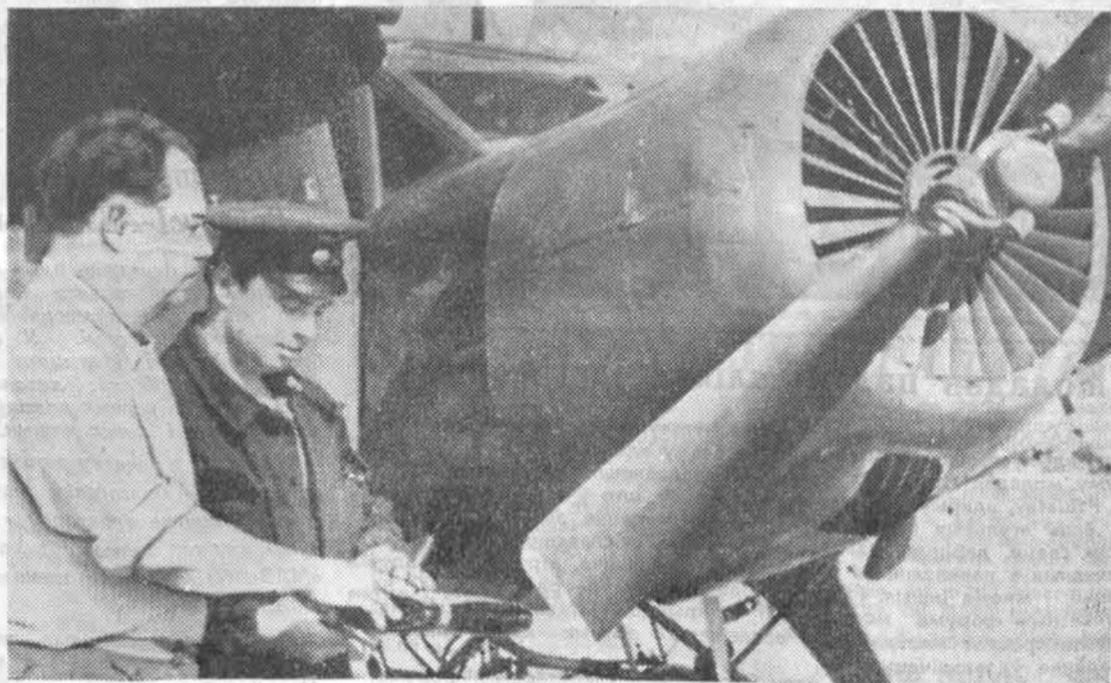
Чатыры дні фашысты вялі няспынны атакі, імкнучыся авалодаць станцыяй, але жменька смелых стаяла на смерць. Зусім мала засталася байцоў. Зіна поўзала па снезе, перавязваючы раненых, якія не хацелі пакідаць поле бою.

Але вось яна ўбачыла — паваліўся камандзір. Хутчэй на дапамогу! Зіна прыўзнялася, кінулася бегчы, але моцны штуршок у бядро зваліў яе з ног. — Хутчэй да камандзіра! — Зіна зноў паўзла, не звяртаючы ўвагі на рану, траціла прытомнасць. І дапаўзла... Адкуль жа яна магла ведаць, што камандзір забіты?

Сабраўшы апошнія сілы, Зіна павярнула назад, але... позна.

Недзе наперадзе ўжо галёкалі фашысты. Няўжо палон? Праз паўзаплюшчаныя вочы Зіна бачыла, як гітлераўцы дабівалі раненых. Вось адзін ідзе да яе. Зіна зажмурыла вочы. Змярцвелы твар дзяўчыны, чырвоны ад крыві снег вакол яе, ашукалі фашыста. Мёртва... І ён штурхануў яе ў живот цяжкім каваным ботам. Зіна не ўскрыкнула, не застэгнала.

Цемра закрыла блакітнае неба. Калі Зіна зноў апытомнела, навокал было ціха. Яна кацела прыўзняцца, але адзенне, прамочанае крывёй, прымёрзла да зямлі. Хацела паварушыць рукамі — яны не слухаліся. І зноў чорная, глыбокая ноч... Колькі часу яна праляжала на калючым лютаўскім снезе,

У гады Вялікай Айчынай вайны Аляксандр Якаўлевіч Прынцаў служыў у авіяцыі. Цяпер ён генерал змяніў форму на цывільны насьцом і пачаў кіраваць буйнай шматгалінавай гаспадаркай — саўгасам імя Фрунзе ў Дзяржынскім раёне. Аляксандру Якаўлевічу зноў прышлося падарма і прапалка пасеваў з самалётаў. Сёлета падкормлена ўжо мінеральнымі ўгнаеннямі звыш 100 гектараў кукурузы, ячменю, бульбы. На здымку: Аляксандр Прынцаў (злева) дае ўназаны летчыку Уладзіміру Ціпкіну.

ШЫРОКА адкрытымі вачыма яна глядзела на нас з вялікай фатаграфіі, змешчанай на сцендзе Полацкага краязнаўчага музея.

— Гэта Зіна Тусналобава, — сказаў нам экскурсавод.

Крыху пазней, пазнаёміўшыся з Зінай асабіста ў яе ўтульнай кватэры на беразе Дзвіны, мы пачулі дзіўную гісторыю аб нялёгкім, але цікавым мінулым гэтай сціплай савецкай жанчыны.

Вось адзін са шматлікіх баявых эпізодаў яе жыцця.

1941 год. Раніцай 23 чэрвеня Зіна, заступішы дарогу ваеннаму камісару, просіць пасаць яе на фронт.

— Маё месца там, — настойліва гаварыла яна.

— Але нам і тут людзі патрэбны, — даказваў ёй ваенком. — І прытым, што вы будзеце рабіць на фронце, мілая дзяўчына, у вас жа няма ніякай ваеннай спецыяльнасці.

— Не хвалюцца, і ў мяне будзе спецыяльнасць, — запярэчыла Зіна, і, крута павярнуўшыся, выйшла з ваеннага камісарыята. А праз тры месяцы, закончыўшы медыцынскія курсы, Зінада Тусналобава зноў прышла ў ваенкама і была накіравана на фронт.

...Бітва пад Варонежам у чэрвені 1942 года была яе першым баявым хрышчэннем.

За тры дні няспыннага бою яна вынесла 40 раненых са зброяй.

Ордэнам Чырвонай Зоркі ўзнагародзіла Радзіма гвардыі старшыню медыцынскай службы Зінаду Тусналобаву за баяпрыкладную мужнасць і чулыя адносіны да параненых. А баявыя сябры-камуністы, усе як адзін, прагаласавалі за тое, каю задаволіць яе просьбу і прыняць у рады вялікай партыі Леніна.

Восем месяцаў вяла баі дывізія, восем месяцаў, дзень у дзень, ратавала параненых воінаў маладая камуністка. Ужо 120 выратаваных жыццяў было на рахунку гэтай мужнай

У БЫЛЫМ ПАЛЕСКІМ ЗАХАЛУСЦІ

Жыхары Плотніцы расказваюць

НАРОД ЗАДАВОЛЕНЫ

Паважанае рэдакцыя! Нядаўна я выпадкова прачытаў у адной газетцы, якая выходзіць тут, у Заходняй Германіі на грошы ворагаў нашай Радзімы, аб тым, што быццам бы палескія вёскі не змяніліся за часы Савецкай улады і што яны нібы засталіся «бадай у першабытным стане». Вось радкі з гэтага недарэчнага артыкула:

«Ёсць на Беларусі ў паўднёвым Палессі, або Зарэччы, ці паводле сучаснага адміністрацыйнага падзелу — у Столінскім раёне Берасцейскае вобласці БССР Плотніцкі сельсавет. Ягоны цэнтр, які раней з'яўляўся цэнтрам воласці — вялікая і вядомая вёска Плотніца — ляжыць на шляху з Пінска ў Столін і знаходзіцца ў 27 кіламетрах ад апошняга ды ў 14 кіламетрах ад чыгуначнай станцыі Відзбор. Калісьці яна належала слынным Скірмунтам, а таму здаўна ў ёй мелася прыгожая Пакроўская царква з цудоўным абразом Божае Маці і добрая школа.

Сапраўды, аніякая частка Беларусі не захавалася ў гэтым бадай першабытным стане, як да наваго Гэракім дотавага мора — Зарэчча. Яно ўсё парэзаная густой сеткай ракаў і рэчкаў, што, здаецца, нікуды не плывуць. Паміж імі ляжаць балоты, праз якія праляглі палескія дарогі — гаці і проста кладкі».

Далей у гэтым артыкуле сцвярджалася, што нібы ў Плотніцы ўспыхнула паўстанне і што яно быццам бы было падаўлена. Найміт-брахун выбраў на карце палескую вёску, спадзеючыся, што ніхто за мяжой не зможа правесці, было там тое паўстанне ці не.

Таму прашу расказаць мне ды і іншым чытачам аб сучасным жыцці на Палессі.

М. П. ФРГ.
Дарагі зямляк!
Мы папрасілі людзей, якія ведаюць Плотніцу і жывуць у ёй, расказаць праўду аб гэтай палескай вёсцы.
Друкуем іх артыкулы.

Што ўяўляла сабой Плотніца ў перыяд гаспадарання польскіх панноў? Гэта была бедная, заняпанная вёска, якіх нямала было ў Заходняй Беларусі. Многія сяляне зусім не мелі зямлі і таму вымушаны былі батрачыць у кулакоў або наймацца на сезонныя работы.

Плотніца сённяшняга дня — гэта вялікая, культурная вёска. Усе сяляне ўступілі ў калгас «Запаветы Ільіча». На ўскраіне Плотніцы ўзвышаюцца шматлікія грамадскія будынкі, жыллагадоўчы гарадок. Амаль палавіна жыхароў з дапамогай калгаса пабудавалі новыя дамы. Толькі нядаўна ў

вёсцы ўзведзена 56 новых дамоў, кожны з некалькіх пакояў, з прыгожымі верандамі. Пабудавана таксама двухпавярховая сярэдняя школа, дзе вучацца дзеці калгаснікаў. Побач з вёскай раскінулася рамонтна-трактарная мелірацыйная станцыя, пабудаваная па тыповому праекту, з добрымі майстэрнямі, жылымі дамамі, інтэрнатамі.

У Плотніцы працуюць чатыры спецыялізаваныя магазіны. Ёсць сельскі Дом культуры са стацыянарнай кінаўстаноўкай, бібліятэка, радыёвузел, бальніца, радзільны

дом, амбулаторыя, аптэка.

З кожным днём расце дабрабыт жыхароў гэтай вёскі. Толькі ў мінулым яны набылі ў магазінах Плотніцкага сельсавета розных тавараў на 7 мільёнаў рублёў (у старым маштабе цэн). Калгаснікам прададзена мэблі на 127 тысяч рублёў, матацыклаў і веласіпедаў на 64 тысячы, радыёпрыёмнікаў на 22 тысячы, швейных машын на 90 тысяч, шарсцяных тканін на 88 тысяч, шоўкавых тканін — на 281 тысяч рублёў.

Плотніца поўнаасцю радыёфікавана. Амаль у кожным калгасным доме

ёсць рэпрадуктар або радыёпрыёмнік.

Мясцовы сельскі Савет унікае ва ўсе справы жыхароў, садзейнічае таму, каб працоўныя Плотніцы жылі заможна, культурна. Гэта зразумела, бо дэпутатамі сельсавета з'яўляюцца жыхары вёскі: даярка Вольга Вабішчэвіч, загадчык жыллагадоўчай фермы Фёдар Юшкевіч, звенянява перадавога звяна ільнаводцаў Соф'я Вабішчэвіч, брыгадзір трактарнай брыгады Васілій Волчаквіч, дырэктар РТМС Міхаіл Казлякоўскі, настаўніца Вера Мельнік і многія іншыя.

Адам ДРЭЊ, старшыня Плотніцкага сельсавета.

Такога школьнага будынку ў старой Плотніцы не было. Гэта ўжо абвясціла выдумку, нібы вёска гэта засталася ў «першабытным» стане. На здымку: будынак Плотніцкай сярэдняй школы.

Жывём добра

...У мяне было цяжкае дзяцінства. Бацька ад беззямелья паехаў на «шчасце» ў Амерыку. Там ён і застаўся. А я з маці тут жыў, як даўдзецца. Зямлі мы не мелі. Таму дзесцігадовым хлопчыком я ўжо ведаў горькі батрацкага хлеба — пасвіў жывёлу ў кулакоў. Потым навучыўся сталарнічаць, пачаў зарабляць сабе і маці на кавалак хлеба. На большае разлічваць не даводзілася.

Другое жыццё ў нашай Плотніцы зараз. З дня арганізацыі калгаса я працую ў будаўнічай брыгадзе, узначальваю групу сталароў.

Цяжка нават ахапіць вокам тое, што зрабілі рукі членаў будаўнічай брыгады за час існавання калгаса.

Жыве мая сям'я ў прасторным новым доме з шасці пакояў, пабудаваным яшчэ шэсць гадоў таму назад. Набылі прыгожую дабрабную мэблю. У доме дастатак. За кожны дзень работы я атрымліваю ў сярэднім 1 рубель 80 копеек новымі грашыма і 4 кілаграмы хлеба. На работу пешшу не ходзім: у мяне — мотавеласіпед, у сына — матацыкл. Летам ездзім на ўласнай маторнай лодцы. Дарэчы, пры Польшчы ў нашай вёсцы маторнай лодкі не мелі ні адзін багачей. У нас ёсць радыёпрыёмнік, патэфон. Жыве, зразумела, так не толькі

мая сям'я, а амаль усе платнічане.

Іван ЛАЗІЦКІ.

Маём вялікае права на адукацыю

...Я працую настаўніцай у Плотніцы. Люблю работу, люблю дзяцей. Аб тым, што я буду настаўніцай, мае бацькі не маглі і марыць, калі наша тэрыторыя была пад панскай Польшчай. Дзеці сялян павінны былі з малых год дапамагаць бацькам у іх непаспальнай рабоце. А тыя, што хадзілі ў школу, заканчвалі сваю адукацыю пасля першага, другога або трэцяга класа.

Цяпер усё па-другому. У нашай Плотніцы пабудавана прыгожая сярэдняя школа. У ёй вучацца ўсе дзеці школьнага ўзросту.

Адукаванай і культурнай стала наша моладзь. Многія вучацца ў вышэйшых і сярэдніх навучальных установах. Плотніца мае сваіх настаўнікаў, урачоў, інжынераў, аграномаў.

Вось, напрыклад, мае бацькі — калгаснікі змаглі даць адукацыю траім дзецям: я і брат скончылі педвучальніцу, другі брат — гідратэхнікум.

Асабістая мая мара — ішчы далей павышаць сваю адукацыю. Яна абавязкова здэясніцца.

Кацярына НЕКРАШЭВІЧ.

Для родных людзей

...Я скончыла Пінскае фельчарска-акушэрскае вучылішча. Цяпер працую акушэркай у Плотніцкай бальніцы. Ганаруся тым, што прынішу карысць свайму народу. За маю працу мяне паважаюць і любяць.

А што можа быць даражэй, чым павага да чалавека за яго працу?

Я вышла замуж за галоўнага інжынера Столінскай РТМС. Мы абодва выхадцы з сялян, цяпер прадстаўляем сельскую інтэлігенцыю.

Марыя НЕКРАШЭВІЧ.

Радаснае жыццё цяпер у маленкіх жыхароў Плотніцы.

ГЭТАГА РАНЕЙ НЕ БЫЛО

— Той, хто не быў у Плотніцы хоць бы дзесці год, не пазнае яе зараз, — расказвае старшыня калгаса «Запаветы Ільіча» Ігнат Мікалаевіч Царык. — Калгас аб'яднаў 790 былых аднаасобных сялянскіх гаспадарак, у яго карыстанні 8 100 гектараў зямлі, у тым ліку 1 402 гектары ворыўнай зямлі, 1 780 гектараў лугоў і 700 гектараў пашы. На фермах — 1 425 галоў буйнай рагатай жывёлы, 720 свіней, 640 авечак, многа птушкі.

За час існавання калгаса пабудавана 33 грамадскія будынкі: прасторныя добраапараваныя кароўнікі, свінарнікі, стайні, свірны, гаражы і інш. Пабудавана электрастанцыя на 56 кілават, млын, піларамы. Калгас купіў тры гусенічныя і два колавыя трактары, 10 аўтамашынаў, 2 сіласаўборачныя камбайны, зернывы камбайн, 2 зернявыя малатарні, 2 ільняныя малатарні. У калгасе пабудавана 13 гектараў саду, ёсць свая парнікова-цяпличная гаспадарка.

Працаўнікі арцелі з году ў год дамагаюцца значных поспехаў у развіцці асобных галін вытворчасці. Гадавы прыбытак калгаса 2 мільёны 400 тысяч рублёў або ў два разы перавысіў грашовы прыбытак мінулага года ў старых грошах.

У калгасе выраслі цудоўныя працаўнікі, якія ідуць у першых радах і паказваюць прыклад іншым калгаснікам. Гэта — даярка Рахлія Бут-Гусаім, яе сяброўка па рабоце Люба Шаляміцкая, ветэран калгаснай жыллагадоўчы цылянтца Феадосія Раманаўна Некрашэвіч, цылянтца Люба Лукша, звенянява ільнаводчага звяна Соф'я Вабішчэвіч, кукурузавод Аляксей Комар, механізатары Мікалай Цімахавец, Рыгор Пратасявіч, Антон Стасюк і многія іншыя.

— Сумленная праца ў грамадскай гаспадарцы прыносіць дастатак, — сказаў у заключэнне старшыня калгаса.

У Столінскім раёне добра ведаюць Феадосію Некрашэвіч. Гэтая пажылая жанчына — ветэран калгаснай жыллагадоўчы. З дня арганізацыі калгаса працуе яна цылянтцай, вырашціла сотні галоў буйнай рагатай жывёлы.

Сям'я Феадосіі Раманаўны жыве заможна. Старой можна і адпачыць, але яна не ўяўляе свайго жыцця без працы на ферме. Яе неаднаразова прэміравалі, выносілі падзякі.

Амаль кожны жыхар Плотніцы з радасцю гаворыць аб поспехах сваіх дзяцей, аб вялікім праве на адукацыю, якое ім прадастаўлена.

— Я з дзяцінства цягнуўся да ведаў, — расказвае калгаснік Васіль Трушко, — ды толькі тры класы скончыў. Трэба было скаціну пасвіць, дапамагаць бацьку. Дарэчы, каб вучыцца, патрэбны былі вялікія грошы. А хіба былі яны тады ў сялян?

Але затое ўсе чацвёрта дзяцей Васіля Канстанцінавіча атрымалі адукацыю. Старэйшыя сыны скончылі Кіеўскі геаграфаразведчы тэхнікум. Зараз яны шукаюць карысныя выканні на неабсяжных прасторах нашай Радзімы. Дачка Яўгенія скончыла Мінскі тэхнічны тэхнікум, працуе майстрам на Мінскім камвольным камбінаце. Малодшы сын Павел вучыцца ў Мінску ў Інстытуце механізацыі сельскай гаспадаркі.

Прадстаўніком сельскай інтэлігенцыі з'яўляецца дырэктар Плотніцкай сярэдняй школы Іван Міхайлавіч Лазіцкі. Сын бедных, беззямельных сялян, скончыўшы ў 1939 годзе сямігадовую школу, ён вымушан быў ісці працаваць пастухом. Толькі Савецкая ўлада адкрыла перад здольным юнаком да-

Адна з вуліц Плотніцы.

рогу. Пасля вайны Іван Міхайлавіч скончыў Брэсцкі педагогічны інстытут і зараз працуе на ніве асветы ў роднай Плотніцы.

64 гады пражыў Аляксандр Рыгоравіч Вабішчэвіч. Восем дзяцей вырашціў. Нялёгка было гадаваць іх, не маючы зямлі. Жылі тым, што вілі вяроўкі для ўсёй вёскі. І не было нікому справы да гэтай мнагадзетнай сям'і. А з прыходам Савецкай улады Аляксандр Рыгоравіч атрымаў на выхаванне малодшых дзяцей некалькі тысяч рублёў дзяржаўнай дапамогі.

У 1942 годзе старога напаткала гора — старэйшы сын Сяргей быў вывезены немцамі ў Германію. Многія гады ад яго не было вестак. У сям'і лічылі Сяргея даўно загінуўшым. І вось стары дзедзіца вялікай сямейнай радасцю: Сяргей жывы. Нядаўна атрымаў ад яго вестачку з Заходняй Германіі.

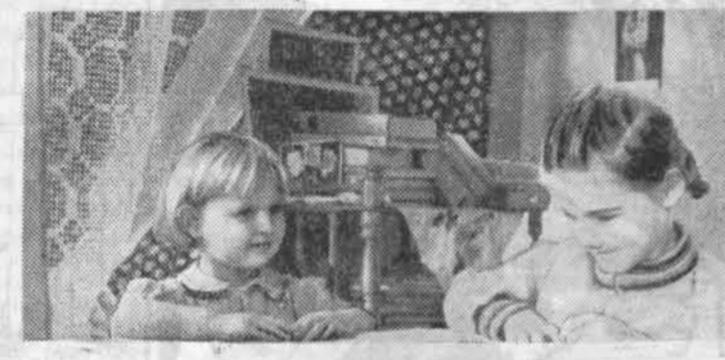
— Як хочацца пабачыцца з ім, — гаворыць бацька. — Ды і яму, напэўна, хочацца пабачыцца дома. Колькі год не бачыліся. Не пазнае, напэўна, ні

родных людзей, ні роднай вёскі.

...Поэна вечарам ярка і ветліва свеціцца вокны ў дамах калгаснікаў. На асветленую плошчу перад Домам культуры выходзяць людзі, дзелічыся ўражаннямі аб тым, што прагледжанай кінакарціне, а над вёскай, заглушаючы і галасы людзей і рокат ідучых машын, нясецца з рэпрадуктараў цудоўная музыка.

Такая Плотніца, працоўная, культурная, не можа падабацца ворагам міру.

В. ПАЛАГУТА.

АБ ІХ СКЛАДАЮЦЬ ЛЕГЕНДЫ

Сотні юнакоў і дзяўчат займаюцца ў Мінскім аэраклубе. Без адрыву ад вытворчасці яны авалодаюць лётным і парашутным спортам. На здымку: у дзень скачкоў.
Фота П. Ніціціна.

△ Чацвёрка мінскіх парашуцістаў паднялася ў паветра для пабіцця сусветнага рэкорду на дакладнасць прыземлення з вышыні 600 метраў. Гэта былі Міхаіл Шарыпаў, Рамуальд Пятроўскі, Юрый Вячэра і Васіль Урбановіч. Круг за кругам набірае самалёт вышыню. Нарэшце стралка спынілася на лічбе «600». Парашуцісты пакідаюць самалёт. Праходзіць мінута, другая. Першым да зададзенага месца прыземляецца Р. Пятроўскі, а за ім сябры па камандзе. Пасля чатырох скачкоў судзілі падлічылі вынік. Сярэдняе адхіленне ад цэнтры круга — 2 метры 51 сантыметр. Новы сусветны рэкорд устаноўлены!

Многа гора і пакут прынесла беларускаму народу мінулая вайна. Сучаснаму юнаку або дзяўчыне цяжка нават уявіць сабе, як гітлераўцы разбуралі гарады і вёскі, марылі голадам у канцэнтрацыйных лагерах і расстрэльвалі савецкіх людзей.

Адзінымі абаронцамі мірнага насельніцтва былі тады партызаны. Па балотах і пагаемных сцяжынках, па бальшаках, нацяжкі і ў абход, днём і ноччу, у ціхіх ліпенскіх вечары і ў зімовую сцюжу, у горадзе і вёсцы, часта недаспаўшы і недаеўшы ішлі партызаны на выкананне баявых заданняў.

Аб гэтым красамоўна і пераканаўча гаворыць нядаўна выдадзеная Дзяржаўным выдавецтвам Беларусі кніга «З гісторыі партызанскага руху ў Беларусі». Літаральна кожны радок гэтай кнігі дае адказ на пытанне, якімі матывамі, этычнымі пачуццямі і прававымі нормамі кіраваўся беларускі народ у барацьбе з фашызмам. Партызан-

скі рух на Беларусі меў такі глыбокі і ўсенародны характар, што наша зямля па праву носіць ганаровае званне краіны класічнага партызанскага руху. Ім былі ахоплены і пранікнуты ўсе пласты народных мас.

У зборніку апублікаваны артыкулы актыўнейшых удзельнікаў партызанскай барацьбы, камандзіраў партызанскіх атрадаў і злучэнняў, камісараў, сакратараў падпольных райкомаў, уаўнаважных ЦК КПБ, работнікаў друку і палітдзелу. Іх успаміны і расказы носяць дакументальны характар і прадстаўляюць надзвычай вялікую гістарычную каштоўнасць. На шырокім абагульняючым матэрыяле даецца пераканальнае ўяўленне аб арганізуючай і накіроўваючай ролі Камуністычнай партыі ў разгортванні масавага партызанскага руху, а асабістыя успаміны яго ўдзельнікаў А. Андрэева, Ф. Бачылы, І. Варшавіна, І. Гутарава, В. Коржа, М. Розава, М. Шмырова, В. Горцава, М. Якуніна і многіх іншых па-

цвярджаюць жыццёвую сілу ідэй камунізма.

Характэрным у гэтых адносінах з'яўляецца ўспамін І. Зуевіча, былога сакратара Рагачоўскага падпольнага РК КПБ (б). «У тым, што партызаны паспяхова вялі жорсткія баі з ворагам, — піша ён, — праводзілі дыверсіі, знішчалі яўных і патэмных прыслужнікаў фашызму, вызвалялі ваеннапалонных, разбуралі сродкі сувязі і паспяхова ажыццяўлялі іншыя мерапрыемствы ва ўмовах партызанскай барацьбы і падполля — ва ўсім гэтым велізарная заслуга нашых савецкіх людзей, жыхароў гарадоў і сёл, усяго нашага народа».

Народ ахвяраваў усім, у тым ліку і жыццём сваіх лепшых сыноў і дачок, у імя барацьбы за вызваленне нашай Радзімы ад фашысцкіх захопнікаў.

Цяжка пералічыць імёны бяспрашных волагаў змагання. 49 партызан выступае з успамінамі і кожны з іх піша не аб уласнай асобе, а аб сваіх папличніках-героях, незабыўных падзеях, векапомных днях барацьбы народа-змагара.

Галоўнай тэмай успамінаў з'яўляецца тэма ўдзелу ў барацьбе моладзі. Асабліва пераканаўча аб гэтым расказваецца ў артыкулах Э. Нордмана «Ніколі не забудзем», А. Міхальчанкі «Аб камсамольцах нашай брыгады» Ф. Бачылы «Вайна на рэйках» і г. д. Нібы жывыя паўстаюць перад чытачом рэальныя вобразы герояў, мужных і палымых патрыётаў Радзімы К. Заслонова, І. Чуклая, Ц. Бумажкова, М. Ягорава, В. Коржа і многіх іншых. Абарона Радзімы ад фашызму набыла ўсенародны характар.

У кнізе падаюцца шматлікія малавядомыя чытачу фактычныя матэрыялы аб масавым герайзе працоўных, усенароднай падтрымцы партызан у самыя складаныя і крытычныя моманты блокад, варожых аблаў і, наадварот, — клопатаў партызан аб савецкіх людзях. Нярэдка, рызыкуючы жыццём, партызаны знішчалі варожыя засады і так званыя «хапуны» — аперацыі па вылоўліванню маладых людзей на акупіраванай тэрыторыі для вы-

вазу ў нямецкае рабства.

На ўсё жыццё застаюцца ў памяці героі многіх партызанскіх аперацый, баёў, разведкаў. На Віцебшчыне і Слуцшчыне, Гомельшчыне і Палессі — усюды пад акупантамі гарэла зямля. Там, дзе цяпер будзеца горад Салігорск, у часы акупацыі гітлераўцы тварылі нечуванна здэкаі, рабавалі мірнае насельніцтва вёсак Чыжвічы, Мядзвічы, Пагоста, Чапляў, Дарасіно. Партызаны вырашылі знішчыць варожы гарнізон у гэтым раёне. У баі, які працягваўся больш шасці гадзін, партызаны выйшлі пераможцамі. Але недалёка ад вёскі Мядзвічы ўступілі зноў у няроўны бой з фашыстамі. Выратаваўшы цяжкапараненага камісара атрада Мікіту Іванавіка Бандараўца, загінуў Іван Чуклай. Народ свята ўшаноўвае памяць аб адважным юнаку. Яго імем назвалі вуліцу ў Салігорску і перадаваюць вопытную брыгаду, аб ім складзена песня:

Там, дзе рэчка Случ
гамоніць
З ветрам шумным на
Палессі,
Пра Чуклая слава
ходзіць —
Баявая наша песня.

На тэрыторыі Беларусі дзейнічала 1.108 партызанскіх атрадаў, якія аб'ядноўвалі каля 400 тысяч партызан і партызанак. Невычэрпальным рэзервам партызанскага руху былі народныя масы, якія трымалі пастаянную сувязь з партызанамі, аказвалі ім матэрыяльную і маральную падтрымку і дапамогу. Дзякуючы гэтаму, за гады вайны партызанамі Беларусі было забіта і паранена каля паўмільёна гітлераўскіх салдат, афіцэраў і розных здраднікаў Радзімы, злоўлена 47 генералаў, разгромлена каля тысячы гарнізонаў і штабаў ворага, пушчана пад ахон 11 128 воінскіх эшалонаў.

Многія старонкі успамінаў прысвечаны братняй дружбе рускага, украінскага, беларускага, літоўскага, польскага, чэшскага, венгерскага, славацкага народаў. У гэтай дружбе кавалася і гартавалася будучая перамога.

М. МАЛОЧКА,
старшы навуковы супрацоўнік
Інстытута педагогікі.

Прысвечана героям

У бібліятэцы калгаса «Сцяг камунізма» Столінскага раёна на відным месцы вывешан фотастэнд, прысвечаны абаронцам Брэсцкай крэпасці. Тут партрэты Героя Савецкага Саюза маёра П. М. Гаўрылава, камандзіра батальёна капітана У. Шаблюўскага, палкавога камсара Е. Фаміна, сакратара камсамольскага бюро палка Самвела Матэвасяна, камандзіра пагранзаставы лейтэнанта Андрэя Кіжаватава і іншых. Дэманструюцца таксама фотаконі надпісаў, зробленых абарон-

цамі цытадэлі на сценах, друкаваных матэрыялы пра неўміручы подзвіг. Нярэдка ў бібліятэцы перад моладзю выступаюць з успамінамі былыя воіны. У паліводчых брыгадах, на жывёлагадоўчых фермах агітатары праводзяць гутаркі, прысвечаныя 20-годдзю з дня пачатку Айчыннай вайны.

Праўленне калгаса вырашыла арганізаваць для школьнікаў экскурсію ў Брэсцкую крэпасць.
А. БРЫШТЭН.

ДЗЯЎЧЫНА З ПОЛАЦКА

(Пачатак на 2-й стар.)

Так пачалася новая старонка яе жыцця.

Хутка прыйшла да яе і вялікая радасць мацярынства. Цяпер ужо ніколі не паяўлялася думка: «Навошта жыць?» Зіна ведала, што яе жыццё патрэбна. Яна павінна вучыць моладзь вялікай любові да жыцця для Радзімы, для народа.

На вечарах і сустрэчах, на камсамольскіх сходках і піанерскіх зборах яна расказвае аб незабыўных подзвігах простых савецкіх людзей.

«Полацк. Вуліца Леніна, 34». Письмы з гэтым адрасам кожны дзень прыносяць паштальён у маленькі дом на беразе Дзвіны. Да старых пісьмаў ад франтавых сяброў прыбаўляюцца пачкі новых. Яны ідуць адсюль: з Камчаткі і Сахаліна, з Прыбалтыкі і Сярэдняй Азіі. Пішучы піанеры і вучоныя, ветэраны вайны і маці, якія страцілі дзяцей на вайне, Пішучы і сябры з-за рубяжа.

«Якая вы мужная, якая выдатная савецкая жанчына! — піша настаўніца з горада Галле, што ў Германскай Дэмакратычнай Рэспубліцы. — Давайце разам яшчэ мацней змагацца за мір, каб і вашы і мае дзеці, і наогул, дзеці ўсяго свету ніколі не ведалі, што такое вайна».

Пішучы жанчыны Японіі, якія бачылі смертаносны «белы грыб».

У адным з такіх пісьмаў Хісакі Нагата з Нагасакі, якая цяжка пацярпела ад атамнай

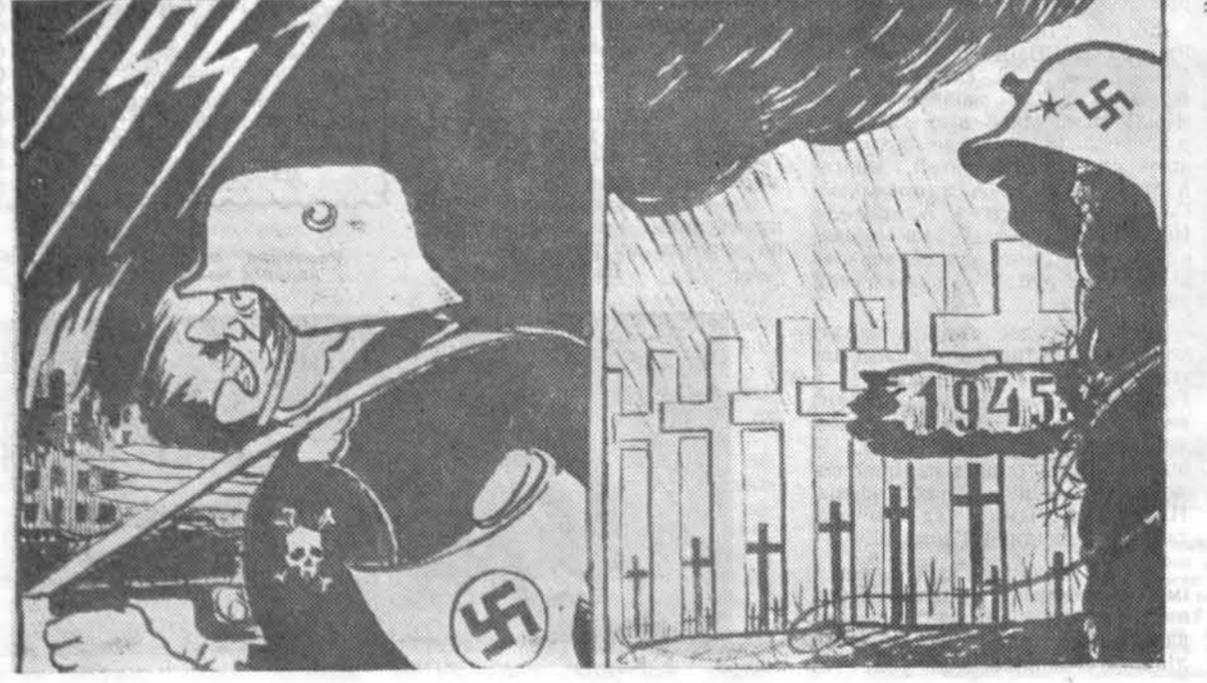
бомбы, пытаецца ў далёкай сяброўкі: «Як мне жыць далей?» І Зінада Міхайлаўна, успамінаючы, як і яе мучыла гэтае пытанне, упэўнена адказала: «Змагацца! Змагацца ўсімі сіламі супраць тых, хто рыхтуе атамныя і вадародныя бомбы. Расказваць людзям аб тым, што ты бачыла і перажыла, клікаць іх на барацьбу. Вось — мэта нашага жыцця».

Жанчыны Румыніі расказваюць савецкай гераніі аб сваёй барацьбе за мір. Аб гэтым жа наведваюцца з Венгрыі рабочыя Чэпелскага металургічнага завода, настаўніцы Чэхаславакіі, польскія шахцёры. І ўсе яны гавораць аб тым, што імя Зінады Тусналобай, яе подзвіг, які стаў легендай, натхняе іх на добрыя справы. Яны расказваюць дзецям аб прастай савецкай жанчыне са старажытнага беларускага горада, якая сілай духу, бяспрыкладнай мужнасцю застаецца ў страі байцоў.

Жыхары аднагалосна выбралі Зінаду Міхайлаўну Тусналобаву дэпутатам гарадскога Савета, яна — член бюро гарадскога камітэта Камуністычнай партыі Беларусі. Цяжка? Ну, што ж. А хіба яна калі-небудзь шукала лёгкага шляху?

Подзвіг заўсёды нараджае новых герояў. Подзвіг Зінады Тусналобай падняў на барацьбу Хісакі Нагата з далёкай Японіі і тысячы іншых.

Так Герой Савецкага Саюза Зінада Тусналобава-Марчанка працягвае свой подзвіг.

Пачатак і канец
Мы нікога не чапалі,
Бераглі свае граніцы.
А фашысты лютавалі:
Край Савецкі чужаніцам
Замінаў хапаць чужое,
У паняволенай Еўропе.
— Смерць Саветам!
О, фэрфлюхтэн! —
У непаўстрыманым галоне
Напароліся бандыты
На штыкі з гранёнай сталі.
На зямлі савецкай людзі
З імі цацкацца не сталі.
«Дранх нах Остэн» не
адбыўся.
Прамакнуліся фашысты!
Лес крыжоў па іх астаўся
На зямлі у полі чыстым.

Радыёперадачы

ДЛЯ ЗАХОДНЯЯ ЕУРОПЫ

Слухайце штодзённа нашы радыёперадачы па сярэднееўрапейскаму часу:

на сярэдняй хвалі 227 метраў (ці 1322 кілагерцаў) з 6 да 7 гадзін, з 16.00 да 17.00 і з 21.00 да 21.30;
на кароткай хвалі 30,83 метра (ці 9730 кілагерцаў) з 6 да 7 гадзін.

Па нідзелях: на хвалях 30,83 метра і 227 метраў з 6 да 9 гадзін і з 10 да 13 гадзін;

на сярэдняй хвалі 227 метраў з 16.00 да 17.00 і з 21.00 да 21.30.

НА БЕЛАРУСКАЯй МОВЕ

Па нідзелях — ад 8 гадзін да 8 гадзін 30 мінут па сярэднееўрапейскаму часу на хвалі 30,83 метра (ці 9730 кілагерцаў) і на сярэдняй хвалі 227 метраў.

ДЛЯ ЗША І КАНАДЫ

Слухайце штодзённа нашы радыёперадачы па нью-йоркскіму часу: з 19.30 да 20.30 на хвалях 25,08 метра (ці 11 960 кілагерцаў), 31,23 метра (ці 9 605 кілагерцаў), 31,04 метра (ці 9 665 кілагерцаў).

НА БЕЛАРУСКАЯй МОВЕ

Па суботах — ад 20 гадзін да 20 гадзін 30 мінут па нью-йоркскіму часу на кароткіх хвалях 25,08 метра (ці 11 960 кілагерцаў), 31,23 метра (ці 9 605 кілагерцаў), 31,04 метра (ці 9 665 кілагерцаў).

НАШ АДРАС

Мінск, праспект імя Сталіна, 77. Дом друку, пакой № 20. Для пісьмаў (für Briefe): Minsk, Post-schlessfach № 14.

РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ.